

Перші знахідки *Lasiobelonium nidulus* (J.C. Schmidt & Kunze) Spooner на території запроектованого НПП «Ізюмська Лука» (Україна)

Гарбуз Д.І., Харькова О.Л.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

garbuz.dmitriy99@gmail.com, kharkovaya29@gmail.com

Ізюмська Лука (далі ІЛ) являє собою природний комплекс, що розташований на лівому березі р. Сіверський Донець на півдні Харківської області на межі з Донеччиною (Ізюмський та Балаклійські р-ни). До складу комплексу входять заплавні ліси та луки у закруті річки, а також бір і субір на піщаних борових терасах. У 1937 р. там було створено природний заповідник «Чернеччина» площею близько 22 тис. га, але у 1951 р. його було ліквідовано. Станом на цей час ІЛ має статус регіонального ландшафтного парку площею 5002 га, що був створений у 2003 р. Ботаніки, зоологи і мікологи неодноразово звертали увагу на те, що ІЛ є важливим осередком біорізноманіття Харківщини. Їхніми спільними зусиллями на цій території було запроектовано новий об'єкт природно-заповідного фонду загальнодержавного значення – Національний природний парк «Ізюмська Лука». Але через супротив великих мисливських господарств та ДП «Ізюмський лісгосп» ці пропозиції досі не реалізовані. Додаткові дослідження цієї території з реєстрацією нових та рідкісних видів грибів можуть бути вагомим аргументом при прийнятті остаточного рішення про статус цієї території [6; 10-12].

Вивчення мікобіоти Ізюмської Луки розпочалося у 2007 р. силами співробітників та студентів кафедри мікології та фітоімунології біологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Більшою мірою зібрані матеріали вже опрацьовані та оприлюднені, але досі

лишається низка невизначених гербарних зразків. Наша робота ґрунтується на роботі із трьома зразками, що було зібрано О.Ю. Акуловим у травні 2010 р. Під час обробки цих зразків нами було визначено сумчастий гриб *Lasiobelonium nidulus* (J.C. Schmidt & Kunze) Spooner (життєва форма дискоміцети)

Lasiobelonium nidulus належить до родини Solenopezziaceae Ekanayaka & K.D. Hyde, порядку Helotiales Nannf. з класу Leotiomycetes O.E. Erikss. & Winka. Апотеції мають коротку ніжку або сидячі, чашоподібні, 0,2–1,2 мм, з трохи увігнутими краями, зовні бурі, густо вкриті прямими темнозабарвленими волосками. Волоски циліндричні, дещо розширені на верхівці, гладенькі, септовані, з помірно товстими (до 2,0 мкм) темно-бурими стінками, 125 – 175 x 5 – 6 мкм. Екципул складається з ізодіаметричних клітин, які мають світле забарвлення та потовщені стінки, 6,0–9,0 мкм. Парафізи *Lasiobelonium nidulus* вузько-ланцетоподібні, 61–86 x 4–6 мкм. Аски циліндричної форми та вміщують 8 спор, розташованих у два ряди. Розмір асків складає 45–60 x 4,0–4,5 мкм. Аскоспори одноклітинні, безбарвні, циліндрично-веретеноподібні, 8–14 x 1,5–2,0 мкм [1; 2; 7]. Оригінальні макро- та мікрофотографії виду наведені нижче (рисунок 1).

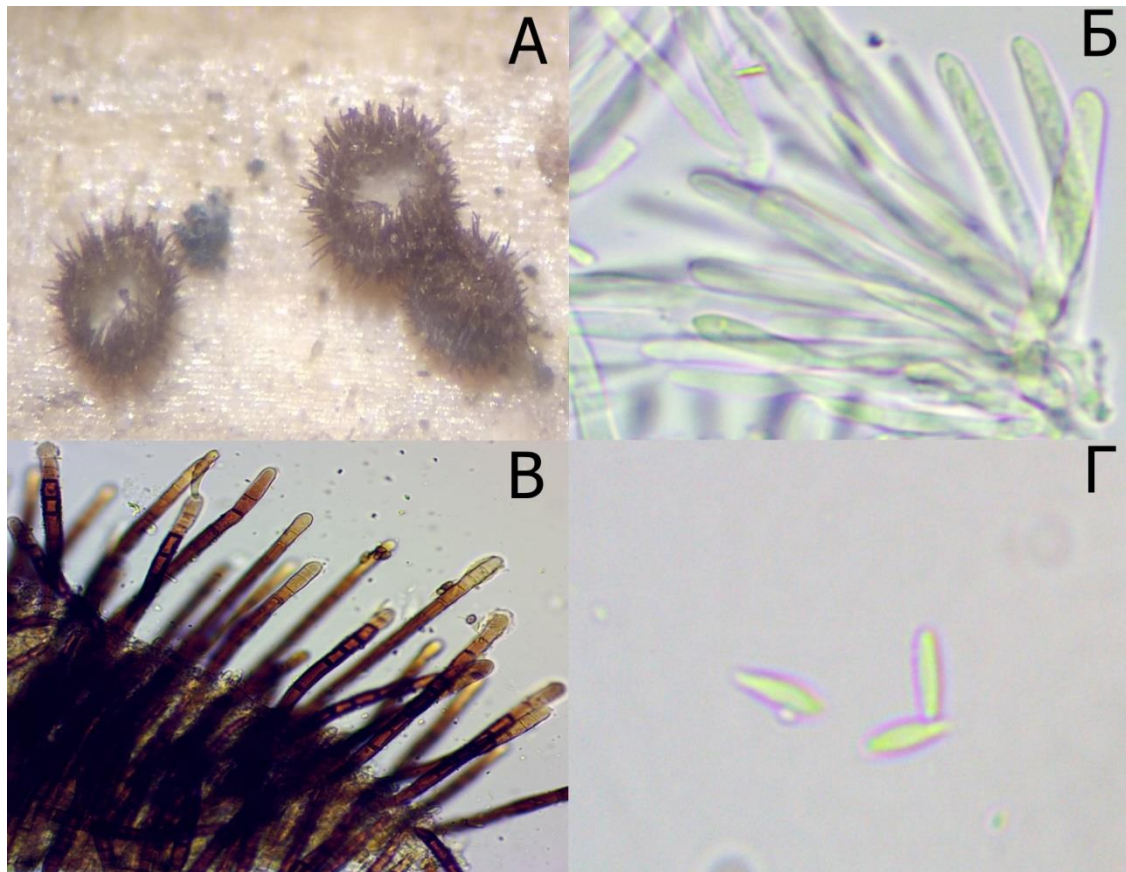

Рисунок 1. *Lasibelonium nidulans* (J.C. Schmidt & Kunze) Spooner:

А – загальний вид плодових тіл, Б – аски, В – щетинки на поверхні плодового тіла, Г – аскоспори)

Цей гриб розвивається на мертвих перезимувалих стеблах трав'янистих рослин з родин *Asparagaceae*, *Asteraceae*, *Brassicaceae*, *Geraniaceae*, *Lamiaceae* та *Polygonaceae*. З літератури також відома одна знахідка *Lasiobelonium nidulus* на деревині дуба. Плодові тіла формуються в період з квітня по червень [2; 5; 8; 9].

Вид був описаний Й. Шмідтом і Г. Кунце в 1819 р. під назвою *Peziza nidulus* з Німеччини [4]. Станом на сьогодні у світі відомо про близько 400 знахідок *Lasiobelonium nidulus* [3]. Більшість з них стосуються країн Європи (Бельгія, Болгарія, Естонія, Італія, Латвія, Литва, Німеччина, Норвегія, Росія, Угорщина, Україна, Фінляндія, Франція, Швеція). Також є знахідки за країн Азії (Казахстан, Киргизстан, Росія, Таджикистан), Африки (Туніс) та Північної Америки (Канада, США) [3; 7].

Вперше в Україні *Lasiobelonium nidulus* був знайдений на *Alisma plantago-aquatica* L. 15 та 16 червня 2005 р. на луках в окол. с. Очкине в заплаві р. Десна,

а також у вільшняку на території НПП «Деснянсько-Старогутський» (Сумська обл.) [7]. З того часу було зареєстровано ще дві знахідки цього виду київським мікологом М. О. Зиковою: на *Polygonatum odoratum* (Mill.) Druce у квітні 2010 р. з території НПП «Прип'ять-Стохід» (Волинська обл.) та на невизначених рослинних рештках у червні 2013 р. з НПП «Синевир» (Закарпатська обл.) [8; 9].

Досліджені нами зразки були зібрані на перезимувалих стеблах *Polygonatum* sp. 6 травня 2010 р. у заплавному вільшняку в околицях с. Співаківка (колишній Червоний Шахтар) Ізюмського р-ну Харківської обл. (CWU Мус AS 8147 та 8148), а також 10 травня 2010 р. в околицях с. Студенок Ізюмського р-ну Харківської обл. на території ботанічного заказника «Яремівський» (CWU Мус AS 8149). Для території Харківського Лісостепу *Lasiobelonium nidulus* наводиться вперше.

Роботу виконано під керівництвом О. Ю. Акулова, к.б.н., доцента кафедри мікології та фітоімунології Харківського національного університету імені

В.Н. Каразіна.

Література

1. Cantrell S. A., Hanlin R. T. Phylogenetic relationships in the family Hyaloscyphaceae inferred from sequences of ITS regions, 5.8 S ribosomal DNA and morphological characters // *Mycologia*. – 1997. – Т. 89. – №. 5. – P. 745-755.
2. Dimitrova E. et al. A taxonomic study of Hyaloscyphaceae in Bulgaria. II. *Dasyscyphus*, *Lachnum*, *Trichopezizella* // *Phytologia Balcanica*. – 2000. – Т. 6. – №. 1. – P. 133-145.
3. GBIF – Global Biodiversity Information Facility. URL: <https://www.gbif.org/>;[29/04/2021]
4. Krug W. T. Versuch einer systematischen Enzyklopädie der Wissenschaften. – Winkelmann, 1819. – Т. 3. – 232 s.
5. Lunghini D. et al. Fungal diversity of saprotrophic litter fungi in a Mediterranean maquis environment // *Mycologia*. – 2013. – Т. 105. – №. 6. – P. 1499-1515.
6. Гарбуз Д. І. Сучасний стан дослідження мікобіоти запроектованого національного природного парку «Ізюмська Лука» // Матеріали XVII міжнародної наукової конференції студентів і аспірантів «Молодь і поступ біології». Львів, 19-21 квітня 2021 р. – С. 84
7. Дудка І.О., Придюк М.П., Голубцова Ю.І., Андріанова Т.В., Карпенко К.К. Гриби та грибоподібні організми Національного природного парку «Деснянсько-Старогутський» // За заг. ред. І.О. Дудки та М.П. Придюка. – Суми: Університетська книга, 2009. – 224 с
8. Зикова М. О. Ранньовесняні дискоміцети Національного природного парку «Прип'ять–Стохід» // *Природа Західного Полісся та прилеглих територій* : зб. наук. праць / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; за заг. ред. Ф. В. Зузука. – Луцьк, 2011. – № 8. – С. 108 - 112.
9. Зикова М. О., Джаган В. В., Дудка І. О. Перші відомості про дискоміцети Національного природного парку «Синевир» // *Український ботанічний журнал*. – 2016. – №. 73, № 5. – С. 510-515.
10. Клімов О. В., Вовк О. Г., Філатова О. В., Подоба І. М., Надточій Г. С., Клімов Д. О., Павлова В. І., Беседіна Д. В. Проект організації та утримання регіонального ландшафтного парку «Ізюмська лука». – Харків: Науково-дослідний інститут екологічних проблем, 2004. – 104 с.
11. Лісовому масиву «Ізюмська лука» – статус національного природного парку!: збірка матеріалів / укладач Т.А. Атемасова; вступ. слово В.А. Ющенко. – Харків: Українське товариство охорони птахів. Харківське відділення, 2006. – 44 с.
12. Ординець О. В. Акулов О. Ю. Ізюмська лука — унікальний осередок мікорізноманіття на сході України // *Заповідна справа в Україні*. – 2012. – Т. 18 (№ 1-2). – С. 30-37.